

Version 5

Nedenstående er teksten til en kronik i Politiken, skrevet 30. sept. som svar på et indlæg, undervisningsminister Mattias Tesfaye havde i den avis den 28. Desværre blev kronikken ikke optaget, men de oplysninger, den indeholder, er vigtige for beslutningen om, hvorvidt tilskuddet til den klassisk-sproglige studieretning bør opretholdes, og begrunder samtidig eksistensen af klassiske studier i det hele taget – med udgangspunkt i Tesfayes egne betragtninger. Forhåbentlig har en eller flere af udvalgets medlemmer tid til at læse teksten.

Klassisk dannelse

Dannelse er ikke gratis, og klassisk dannelse koster lidt ekstra – penge fra de offentlige kasser og indsats fra både dem, der vil have den, og dem, der varetager den. Men investeringen betaler sig; både den enkelte og samfundet bliver meget rigere. Det synes undervisningsminister Mattias Tesfaye også at mene i sin replik til Jes Stein Petersen i denne avis den 28. 9. Men derfor vil han alligevel ikke give lidt ekstra til den.

Mattias Tesfaye ønsker at forenkle gymnasiernes økonomi og har derfor i forslaget til næste års finanslov ikke medtaget et tillæg, der i mange år er blevet givet, hvis en skole oprettede en studieretning med græsk og latin på A-niveau med mindst 7 elever, der stadig var på studieretningen efter et par måneder, dog kun ét tilskud, selvom skolen havde flere aktive årgange med studieretningen. Man har aldrig givet tilskud til andre fag, men de fleste af disse fag er C-niveau-fag, der ikke belaster en skoles økonomi på tilnærmelsesvis samme måde. For at imødekomme elevernes ønsker om A-niveau-fag er det ofte nødvendigt at kombinere mere end én studieretning i en fælles klasse, der så har fællesfagene (typisk dansk, historie og religion) sammen og deres studieretningsfag hver for sig; normalt kan man dog samle alle klassens elever i et A-fag (f. eks. matematik) og undervise dem separat i det andet fag, der kendetegner den studieretning, de har valgt (f. eks. fysik A i den ene studieretning og kemi A i den anden). Men netop dette kan ikke lade sig gøre med græsk og latin, der ikke kan 'samlæses' med fag i andre studieretninger. Da denne – umådeligt komplicerede – struktur blev indført ved reformen i 2005, indså man hurtigt, at det fordyrer netop klassikerstudieretningen, og kun den, og imødekom et ønske om, at denne fordyrelse ikke skulle belaste den enkelte skole, men dækkes af den særlige tillægsbevilling. Beløbet er ganske vist – for en finanslov – meget lille, men

effekten er afgørende.

Man kan jo ikke fortænke Mattias Tesfaye i ikke at ville belaste offentligheden med den slags *technicalities*. Men forskellen på C-niveau-fag og A-niveau-fag og især netop disse to A-niveau-fag er afgørende for den beslutning, der skal tages. Hvad der på overfladen lyder enkelt og helt urimeligt, er ved nærmere eftersyn både ganske rationelt – og aldeles uundgåeligt, hvis man ønsker, at der stadig skal undervises i græsk og latin i den danske gymnasieskole.

Tilskuddet er en uomgængelig forudsætning for, at der stadig er elever, der lærer græsk og latin i gymnasiet. Uden tilskud ingen klassikere.

Jeg har i mange år undervist på Ribe Katedralskole i græsk og latin; selvom jeg nu er pensioneret, føler jeg mig alligevel nødsaget til at bidrage til den debat, der er opstået. Mattias Tesfaye påpeger, at en skole som Ribe Katedralskole, der i mange, mange år har oprettet studieretningen med græsk og latin, faktisk står til at få lidt flere penge, når den nye finansieringsstruktur for gymnasierne er indfaset. Det glæder mig selvfølgelig for min gamle skole, men det gør også bekymringen for mit fag endnu større. Det hjælper nemlig naturligvis ikke de skoler, der står til at få færre penge; dér går studieretningen utvivlsomt en særdeles usikker fremtid i møde. Men heller ikke på Ribe Katedralskole er udsigterne gode, ikke på grund af ledelsen og bestyrelsen, der sågar har haft deres egne børn på studieretningen. Men det er med skolers økonomi som med kommuners og regioners – der skal prioriteres, og hvis ikke staten har forlangt bestemte ting gjort, vil de i vore permanente sparetider ikke blive gjort eller kun på det mest nødtørftige. Det har vist sig nødvendigt med kræft-pakker, kroniker-pakker, minimumsnormeringer osv., og til gengæld spares der på ungdomsaktiviteter og biblioteker osv., til der stort set ikke er nogen tilbage. Ikke fordi borgmestrene ikke ønsker biblioteker og ungdomsaktiviteter, men fordi de ikke har pengene. Rektorer har ikke andre vilkår end borgmestrene. Og det kommer her som der til at stå uafklaret, hvem der egentlig har ansvaret for tingenes tilstand.

Klassikerstudieretningen på Ribe Katedralskole ville aldrig være blevet oprettet uden tilskuddet. År efter år kæmpede vi for at motivere de mindst 7 elever, der skal til for at udløse tilskuddet. Ledelsen lod aldrig tvivl tilbage om, at uden ville studieretningen ikke blive oprettet. Der vil intet 'barokt' være ved beslutningen om ikke at oprette studieretningen i fremtiden; der vil være tale om systemisk økonomisk ansvarlighed.

Det er muligt, at Ribe Katedralskole vil fortsætte med at tilbyde studieretningen, men uden tilskuddet vil selve tilbuddet blive fjernet på de fleste andre skoler – om ikke for andet, så for ikke at give eleverne forventninger, der ikke vil blive indfriet. Den klassiske studieretning *er* jo dyrere end andre. Hvis studieretningen ikke tilbydes, vil der heller ikke være lærere tilbage i den danske gymnasieskole, der overhovedet *kan* sprogene. Nogen steder. Uden tilskud ingen klassikere.

Tesfayes fortrøstning om, at 'den klassiske dannelse ikke smuldrer, bare fordi vi ikke længere giver ét fag særbehandling' (det er jo faktisk to), skal imidlertid læses på en mere dystre baggrund. Den klassiske dannelse er allerede smuldret, målt på gymnasiet før 2005 og navnlig før 1988 eller 1979 og på de klassiske fags status på landets universiteter; anlægges man et negativt syn, er de nærmest i ruiner, og den forestående universitetsreform vil næppe gøre situationen bedre.

Men måske det virkelig skræmmende er, at dette seneste tiltag er et – meget håndgribeligt – udtryk for en tendens, der ikke kun rammer de klassiske fag, men humaniora som helhed. Og bibliotekerne, for den sags skyld. Hvis der er noget, der er 'barokt' i dansk uddannelses- og kultur-politik i de sidste mange årtier, er det denne vedvarende udsultning.

Tesfaye erklærer sig som begejstret turist i de klassiske lande og som en stor beundrer af Hartvig Frisch, 'en mand, der elskede at studere potteskår' og endda var populær i arbejderbevægelsen. Han er sågar i sine unge dage taget på badeferie med Frischs digre 'Europas Kulturhistorie' i tasken (den er trykt på slidstærkt, tungt, papir; uden den ringeste ironi: respekt!). Men det var nu ikke potteskår, Frisch studerede, han var filolog, tekstlæser, og hans mesterlige værk udnytter denne færdighed til at levendegøre, hvad han skriver om, i en fascinerende fortælling om, hvordan Europa fik sind og stemme. Kulturhistorien er eminent humanistisk formidling. Tesfaye mener, at humaniora bliver 'det store dyr i skolegården' i nær fremtid, ikke mindst i lyset af migrationen, og hos Frisch kan vi da også læse om de uophørlige folkeforskydninger i Europa, hvordan Europas folks sammensætning er resultatet af en evig bevægelse, et sydende menneskehav – og på samme måde sætter Frisch andre aktuelle problemer i det historiske relief, de behøver for overhovedet at være til at begribe. Et væv af fortællinger, der samlet gør det forståeligt, hvad Europa var og er, og hvad det er godt for.

Netop det er, hvad humaniora kan: fortælle de store fortællinger, der giver den

verden, vi lever i, betydning – fortællingen om frihed, om nationerne, om fremskridtet, og mange flere. Store fortællinger findes under alle omstændigheder; mennesker kan ikke leve uden. Men store fortællinger er som parker; de skal passes og plejes for ikke at blive til vildnis, hvor planterne ikke giver hinanden plads og desuden kvæles i ukrudt, og hvor kun tvivlsomme personer tør færdes. Humanister er de store fortællingers gartnere. I en tid, hvor den offentlige samtale er ved at blive til en råbekonkurrence, er der mere brug end nogensinde for at passe de rum, samtalen foregår i, med omhu. Frisch var en samtalens mand. Man finder næppe skarpere kritikere af det totalitære end Frisch i hans 'Pest over Europa'. At Frisch spændte over alt dette, skyldes naturligvis, at han havde fået den nysgerrige dannelse, der engang var målet med gymnasiet; at ingen anden dengang som nu kunne eller kan præstere, hvad Frisch kunne, betyder blot, at der skal flere humanister til, så de sammen kan yde, hvad Frisch klarede alene – omend naturligvis på basis af andres forskning.

Med moderne teknologi kan man fængsle folk i en bedøvende strøm af billeder (her hjælper kun humaniora). Men billeder beregnet på at lukke folks øjne er ikke noget nyt. Forhåbentlig har Tesfaye tvunget sin kone til at gå med ind og se kejser Augustus' fredsalter i Rom. Det er, i skulptur, fortællingen om Augustus' vidunderlige succes som fredsskaber og leder – kulminationen af Roms mission! På næsten alle måder er det, der fremstilles, netop ikke løgn, men så tilpasset en sandhed, at det i en uopmærksom iagttagelse efterlader et indtryk, der i hvert fald *ér* løgn. At gennemskue dét kræver ganske vist mere (humanistisk) viden – det kan ikke *ses*. Ved Frischs to lange ophold i Rom i 1920'erne var alteret endnu ikke helt udgravet og ikke gjort tilgængeligt, som det er nu, i en imponerende særskilt bygning tæt på Tiberen, men det ville have inspireret Frisch produktivt i arbejdet med 'Ciceros Kamp for Republiken' fra 1941, en gennemgang af en række af Ciceros taler mod en wanna-be diktator, Antonius. Bogen er kun slet skjult rettet mod nazister og fascister. Mussolini udnyttede skamløst Augustus til selvforherligelse, som så mange enevældige herskere har gjort det før ham (f. eks. Ludvig den 14. af Frankrig). Frischs bog om Cicero er endnu et bidrag til hans modstandskamp mod tidens totalitære tendenser. Frisch vandt; Cicero tabte som bekendt – men derved forstummede ikke protesten mod kejsernes regime; selv Augustus' tilhængere forstod at sætte hans brug af magten i skæv belysning.

Den store fortælling om Æneas, der flygtede fra Troja og endte med at slå sig ned, hvor Rom siden skulle opstå, fremstiller ikke Æneas som en ufejlbarlig helt; han er

usikker og ikke altid herre over sig selv, og det skønt forfatteren, Vergil, fremstillede ham som Augustus' fjerne forfader. Æneas leder andre flygtninge mod et nyt hjem (sært udtryk, ikke?), og under sin flugt over havet til Italien (vækker det associationer?) er Æneas ofte i tvivl, om han har nået sit endemål. Først senere tiders historie, som Æneas jo ikke kunne kende, 'bekræftede', at han nåede frem. Læseren får ikke hjælp til at løse de interne konflikter, værket udviser; man må selv fortolke og tage stilling. Det handler i sidste ende om, hvorvidt og hvordan magt er legitim, og det må læseren selv finde ud af. Her viser Rom sig fra en dybere side, og man kommer på en helt anderledes rejse – man må læse; det er ikke nok at købe billet til museet (og måske lytte til audio-guiden). Heldigvis er Æneiden oversat til dansk, så danske læsere *kan* tage stilling, men uden passende kompetente humanister nok var det jo ikke blevet muligt. Æneiden havde været utilgængelig på dansk – og dermed den enorme indflydelse, værket har haft på Europas kulturhistorie. Det var Vergil, der førte Dante gennem helvede – bare for at nævne det vigtigste. Dante søgte også hjem – men hvor anderledes et hjem var det ikke! Igen må læseren tænke. Dante søgte paradiset; Æneas søgte Rom. Var Rom da et paradis? Er Europa?

Når Tesfaye forsikrer os, at han ikke vil den klassiske dannelse til livs, skyldes det, at han ser græsk og latin som byggesten (man er vel murer) for Europa, eller som vore egne rødder, og er der noget, Tesfaye 'er bekymret for i vores moderne tid, er det rodløshed. At vi glemmer, hvor vi kommer fra'. Villy Sørensen foretrak at kalde antikken for 'ungtiden' frem for 'oldtiden'. Det giver et andet billede, en anden metafor. Ungdommen, barndommen er ganske anderledes integreret og nærværende i os. Det, studiet af antikken handler om, er måske snarest, om Europa har haft en lykkelig barndom eller er tidligt skadet. Og som med hver enkelt af os er svaret vanskeligt, men spørgsmålet uomgængeligt, og måske i sidste ende helende simpelthen ved at blive stillet.

At lade det spørgsmål forsvinde i et ansvarshul, blot fordi man ikke vil gøre det lettere at lade nogle fordybe sig i det, er i hvert fald ude af proportioner. Klassisk dannelse koster lidt ekstra. Bevar tilskuddet!